

РЕЦЕНЗИЯ

от

доц. д-р Мария Станкова,

преподавател към Катедра „Туризм“ на Стопанския факултет при Югозападен университет „Неофит Рилски“ – Благоевград, в качеството си на член на научното жури, съгласно Заповед № 1372 / 31.05.2016 г. на Ректора на Югозападен университет „Неофит Рилски“ по процедурата за публична защита за присъждане на образователната и научна степен „доктор“ по професионално направление 3.9 „Туризм“, по научната специалност „Икономика и управление (туризм)“

на:

Георгиос Пернарис,

докторант на самостоятелна подготовка към Катедра "Туризм", Стопански факултет на ЮЗУ "Неофит Рилски", научна специалност "Икономика и управление (Туризм)"

Тема на дисертационния труд:

„ПОВИШАВАНЕ НА КОНКУРЕНТОСПОСОБНОСТТА НА ОСТРОВНИЯ ТУРИЗЪМ В ГЪРЦИЯ“

I. Биографична информация за докторанта:

Кандидатът за образователната и научна степен "доктор" Георгиос Пернарис е роден през 1968 г. Обучавал се е в "1ST MODEL SCHOOL" в Атина и е завършил Висшето училище по архитектура към Националния технически университет в Атина през 1993 г. Пернарис има четири магистрътури. Магистър е по: "Архитектура и проектиране на пространството" на Националния Технически Университет (Градско и регионално планиране) от 2001 г.; магистър по "Екологично планиране на градски сгради" на Гръцкия Свободен Университет от 2004 г.; магистър по "Екологично образование" на Училище на науките за предучилищното възпитание и планиране на образованието към Егейския

Университет от 2008 г.; магистър по "Политически, икономически и международни отношения в Средиземноморието" на Егейския Университет от 2013 г. Реализиран е професионално по своята основна специалност – „Архитектура и проектиране на пространството”.

Георгиос Пернарис е докторант на самостоятелна подготовка към Катедра "Туризъм" на Стопански факултет на ЮЗУ "Неофит Рилски" от 2012 г.

II. Обща оценка на представения дисертационен труд и извършената научно-изследователска дейност:

За участието си в процедурата за публична защита Георгиос Пернарис е представил: 1.) Разработен дисертационен труд в обем 278 страници компютърно набран текст; 2.) Две публикации от международни научни прояви, под печат; 3.) Автореферат по дисертационния труд. В представените научните публикации и автореферат фактически е отразено съдържанието на дисертационния труд, с акцент върху отделни проблемни моменти и научни търсения.

Дисертационният труд, представен от Георгиос Пернарис разглежда **актуална проблематика**, особено за гръцката туристическа индустрия. С насоченост към очертаване на ролята и значението на конкурентоспособността за туристическите дестинации, тя акцентира върху необходимостта от създаване на модели и разработване на стратегии за нуждите на управлението и развитието на островните дестинации в Гърция. По отношение на структурата и съдържанието му, следва да се отбележи, че същият е структуриран в *увод, три глави, заключение, приложения, използвана литература и илюстративен материал*, чийто обем е извън посочените 278 страници основен текст на дисертацията. Библиографската справка е респективно в обем 15 страници и включва 196 заглавия на чуждестранни и български автори. Обемът на приложенията, общо 3 на брой, е 72 страници и включва модел на използваните анкетни карти, обобщени и подробни резултати от проведено анкетно проучване; допълнително, след използваната литература, са представени визуализираните резултати.

Избраната от докторант и научен ръководител **структура** на дисертационния труд показва стремеж да се **отговори на изискванията за композиционна цялостност и**

съразмерност на отделните му части. Като логическа рамка, възприетата структура осигурява необходимата обвързаност между компонентите на дисертационния труд и способства за постигането на цялостност и завършеност на проведеното изследване. Големият общ брой на библиографските източници, показва желание да се проучи максимално голям обем от водещите международни публикации, имащи отношение към темата на дисертацията. Добро впечатление прави опитът на докторанта да се запознае и проучи изследвания и на български автори. Публикациите са от периода на последните десет години. Има и източници от втората половина на отминалия век, но те не могат да бъдат пропуснати, поради тяхното универсално значение и стойност за изучаваната тема. Цитатите им са съобразно установените стандарти.

III. Оценка на съдържанието и разработеността на отделните части на дисертационния труд:

По отношение на Въведението:

Във **Въведението** докторантът е обосновал **актуалността и изследователската теза** и е определил предмета и обекта на изследване, основния изследователски проблем, целите и задачите, методите и трудностите, които са ограничили изследователските му търсения. Трите глави на дисертационния труд представят същността на изследването в теоретичен и методологически аспект и задават обща стратегическа рамка за повишаване конкурентоспособността на островните дестинации в Гърция. Конкретно изследвани са островите Родос, Корфу и Сирос.

Основната изследователска теза, която се защитава в дисертационния труд е, че конкурентоспособността на островната туристическа дестинация може да бъде повишена до по-високо ниво на базата на информация, получена от оценка на конкурентоспособността при предварително определен набор от конкурентни показатели, както и чрез набор от политики, стратегии и операции, специално разработени за отделните островни туристически дестинации.

Предмет на изследването е конкурентоспособността на туристическата дестинация, респективно на островната туристическа дестинация като специфична по обхват и икономически измерения туристическа локализация.

Целта на изследването е да се разкрият възможните посоки и сложния механизъм за повишаване конкурентоспособността на островните туристически дестинации и по-специално на островите Родос, Корфу и Сирос като примерни модели, съобразно различното им географско положение и специализация в туризма. **Декомпозирането ѝ най-общо се отнася до:**

(I) очертаване на подходящ модел за островните туристически дестинации за идентифициране на критичните фактори, оказващи влияние върху конкурентоспособността на туризма;

(II) определяне на референтен набор от конкурентни дестинации в рамките на определен контекст;

(III) извеждане на количествени мерки за установяване на относителното значение и относителната конкурентоспособност на островните туристически дестинации;

(IV) предлагане на аналитична рамка за оценка на конкурентоспособността на островна туристическа дестинация на базата на сравнение с конкурентни дестинации и определяне на приоритетите за действие;

(V) задаване на стратегическа рамка за повишаване на конкурентоспособността на островните дестинации по примера на остров Родос.

По отношение на Глава първа: Теоретични въпроси на конкурентоспособността на островния туризъм:

Главата е структурирана в три точки: 1. Състояние и тенденции в развитието на теорията за конкурентоспособността на островния туризъм, 2. Основни очертания и характеристики на островния туризъм, 3. Възможности за повишаване на конкурентоспособността на островния туризъм.

Глава първа задава теоретичната рамка на изследването, чрез еволюцията на научната мисъл за „туристическата дестинация“ и категорията „конкурентоспособност“. Обърнато е внимание на спецификите при дефинирането на международната конкурентоспособност и конкурентоспособността на туристическата дестинация, като е посочено, че в специализираната литература се открояват два основни подхода, а именно: микро подход, поставящ предприятието или индустрията в центъра на конкурентния анализ, и макро подход, фокусиращ се в национален или международен мащаб. Представени са и моделите за конкурентоспособност в туризма, които по своя обхват

реално изключват малките островни туристически дестинации от оценката и управлението на конкурентоспособността. Проучена е научната мисъл по въпроса за възможностите и условностите за повишаване конкурентоспособността на островните туристически дестинации. Авторът се е запознал със значителен обем източници на водещи автори като Ричи и Кроуч, Бухалис, Дюър и Ким, Козак, Гуручърн, Ликориш, Лейпър, Мидлетън, Пиърс, Купър и др. (стр.13-26; 35-57).

По отношение на Глава втора: Методологически въпроси на конкурентоспособността на островния туризъм в Гърция:

Трите точки, разработени в тази глава са: 1. Критерии и показатели за анализ и оценка на конкурентоспособността на островния туризъм; 2. Методи за анализ и оценка на конкурентоспособността на островния туризъм; 3. Стратегии за повишаване на конкурентоспособността.

В Глава втора са изведени критерии и показатели за анализ и оценка на конкурентоспособността на островния туризъм. Проучени и представени са различни авторски виждания за набора и съдържанието на критериите и показателите, приложими по отношение на конкурентоспособността, въобще и, в частност – на туристическата дестинация от островен тип. На тази база е предложена скала за анализ и оценка на конкурентоспособността на островна туристическа дестинация в Средиземно море, обхващаща климатичните условия, качествата на морската вода и плажовете, визуалната привлекателност, панорамните гледки, чистотата, културата и историята, забележителностите, музеите и галериите, населените места, екзотиката на острова, островния начин на живот, събитията и фестивалите, музиката и изпълненията, условията за конферентен и бизнес туризъм, дейностите на открито, водните спортове, туристическите ниши (стр. 125-127). Изведени са и конкретни индикатори за измерване на конкурентоспособността на островните туристически дестинации (табл. 2.0, стр. 127). Методологическият инструментариум за оценка на конкурентоспособността, разработен от проф. д-р М. Рибов, е модифициран и адаптиран към спецификата на островните туристически дестинации, така че да се получи обективна оценка на реалността в изследваните локализации.

Авторът подробно е описал използваните първични и вторични методи в изследването, като по-специално се е спрял на метода на граничните и номиналните

стойности, на метода на еквивалентните пропорции, на експертния метод и метода на интервюто.

По отношение на Глава трета: Приложни проблеми на конкурентоспособността на островния туризъм:

Главата се състои от три точки: 1. Анализ и оценка на конкурентоспособността на островите Родос, Корфу и Сирос; 2. Разработване на стратегия за повишаване конкурентоспособността на островите Родос, Корфу и Сирос; 3. Внедряване на стратегията за повишаване на конкурентоспособността на островите Родос, Корфу и Сирос.

Глава трета включва анализ и оценка на конкурентоспособността на трите изследвани острова. В първа точка са представени островите Родос, Корфу и Сирос чрез обща характеристика на географското им разположение и предоставяни услуги в сферата на настаняването, храненето, инфраструктурната осигуреност, плажове, природа, исторически забележителности. Втора точка съдържа примери за разработване на стратегия за повишаване на конкурентоспособността на островите Родос, Корфу и Сирос. Те са съобразени и с резултатите от използваните оценъчни карти, въз основа на които е изведен и обобщен Индекс за конкурентоспособност за всеки от островите. От анализа на данните се установява, че остров Родос притежава по-голям потенциал за повишаване на конкурентоспособността си като туристическа дестинация в сравнение с другите два острова - Корфу и Сирос.

В точка трета се предлагат общи стратегии за повишаване конкурентоспособността на островите. Изготвена е рамка на стратегия за повишаване на конкурентоспособността на островните туристически дестинации при координиране на туристическите услуги и туристическите цели (фиг. 4.6).

В заключението докторантът прави опит за систематизиране на констатациите, направени в дисертационния труд, в съответствие с предложената в начален вариант рамка за изработване на цялостна стратегия за развитие на островните туристически дестинации в Гърция. Подчертава се, че дори и в силно конкурентна пазарна среда, като тази, присъща на туристическите острови на Гърция, повишаването на конкурентоспособността би могло да бъде постигнато в резултат на поетапен подход.

IV. Оценка на научните и практически резултати и приноси на дисертационния труд

В представения от кандидата Георгиос Пернарис дисертационен труд на тема *„Повишаване на конкурентоспособността на островния туризъм в Гърция”* се открояват редица **научни и научно приложни приноси**. Същите са ясно и коректно отразени в автореферата и документацията по процедурата. Приемам, че се (i) борави с адаптирана методологията за оценка конкурентоспособността на островните туристически дестинации; (ii) разработен е набор от критерии и показатели (индикатори) за оценка конкурентоспособността на островните туристически дестинации; (iii) направена е оценка на избрани островни туристически дестинации в Гърция и е предложена стратегическа рамка за повишаване конкурентоспособността на всеки един от трите разглеждани острова

V. Критични бележки и препоръки

Към дисертационния труд могат да бъдат отправени и някои критични бележки, **които в никакъв случай не намаляват** качеството му като научна разработка.

Считам, че дисертационното изследване би спечелило от по-детайлното дискутиране на отделни ракурси на изследваната проблематиката, например в първа глава. Също така, според мен, заключението би добило изцяло обобщаващ характер, в случай че бе разширено, дори и с известно преповтаряне на изводите и обобщенията, постигнати в последната, трета глава на дисертационния труд. От значение е и констатацията, че в трета точка на трета глава не е постигнато пълно съответствие между предложеното название *„Внедряване на стратегията за повишаване конкурентоспособността на островите Родос, Корфу и Сирос“* и конкретниката на текста, включен в нея. Това разминаване създава впечатлението за незавършеност на главата, тъй като не са приведени конкретните приложения на изведените в стратегическата рамка мерки. Също така, на места текста е утежнен с добавяне на теоретични уточнения, които нямат пряко отношение към изследването на докторанта. Установяват се и някои технически неточности, които авторът следва да избягва в бъдещите си разработки: като например, номерацията на таблиците.

VI. Заключение

Въз основа на направения анализ мога да заявя своята положителна оценка за представения дисертационен труд на тема **„Повишаване конкурентоспособността на островния туризъм в Гърция”**. Считаю, че дисертационния труд съдържа резултати с научен и приложен характер, които представляват оригинален принос и отговарят на изискванията на Закона за развитие на академичния състав в Република България (ЗРАСРБ), Правилника за прилагането му, както и утвърдения Вътрешен правилник за прилагане на ЗРАСРБ на ЮЗУ „Неофит Рилски“.

Докторантът е коректен при формулирането на изведената изследователска теза, която защитава аргументирано. Също така, от разработката е видно, че притежава задълбочени теоретични знания в областта на туризма и може да провежда самостоятелни научни изследвания. Приемайки научните и приложни приноси на докторант **Георгиос Пернарис**, оценката ми за качествата на представения за рецензиране труд е положителна. Това е и основание да препоръчам на уважаемите членове на Научното жури да гласуват за присъждане на образователната и научна степен „Доктор” на кандидата.

21/06/2016, гр. Благоевград

Рецензент:

доц. д-р Мария Станкова